

Pradžia>Kreipimasis į teismą>Kur ir kaip>Kurios šalies įstatymai taikomi? Kurios šalies įstatymai taikomi?

Bulgarija

1 Teisės šaltiniai

1.1 Nacionalinė teisė

Svarbiausios Bulgarijos tarptautinės privatinės teisės nuostatos yra išdėstytos Tarptautinės privatinės teisės kodekse (*Kodeks na mezhdunarodnoto chastno pravo*, toliau – KMCP). Pagrindinis principas, pagal kurį nustatoma, kokia teisė yra taikytina pagal privatinę teisę reglamentuojamiems santykiams, kuriems būdingi tarptautiniai aspektai, yra tas, kad šie santykiai reglamentuojami pagal tos valstybės, su kuria jie yra glaudžiausiai susiję, teisės normas.

Remiantis konstitucijos nuostatomis, ratifikuotos tarptautinės sutartys sudaro šalies vidaus teisės dalį ir yra viršesnės už nacionalinės teisės normas.

Nuostatos dėl civiliniame procese taikomų teisės normų kolizijos taip pat yra išdėstytos Civilinio proceso kodekse (*Grazhdanski protsesualen kodeks, GPK*).

1.2 Daugiašalės tarptautinės konvencijos

Žr. pirmiau.

1.3 Pagrindinės dvišalės konvencijos

Žr. pirmiau.

2 Kolizinių normų taikymas

2.1 Teisėjo pareiga savo iniciatyva taikyti kolizines normas

Remiantis KMCP 28 straipsnio nuostatomis, tarptautinę jurisdikciją savo iniciatyva tvirtina teismas, tad bylos šalims to prašyti nereikia. Sprendimą dėl tokios jurisdikcijos galiojimo ar negaliojimo galima skųsti apeliacine ir kasacine tvarka. Teismas privalo išmanyti teisės kolizijos normas ir jas taikyti.

Jeigu tai, kuri teisė taikoma, priklauso nuo svarbiausių elementų ar teisinių santykių klasifikavimo, šie elementai arba santykiai yra klasifikuojami pagal Bulgarijos teisę. Vertindamas klasifikaciją teismas privalo atsižvelgti į nagrinėjamiems santykiams būdingą tarptautinį elementą.

2.2 Atgaliniai nukreipimai ir nukreipimai į trečiosios valstybės teisę (renvoi)

Bulgarijos tarptautinėje privatinėje teisėje nukreipimo į kitos valstybės teisę (*renvoi*) doktrina pripažįstama ir taikoma. Atsisakyti Bulgarijos teisės ir taikyti trečiosios šalies teisę neleidžiama šiais atvejais:

1. juridinių asmenų ir juridinio asmens statuso neturinčių subjektų teisiniam statusui;
2. nustatant formalius teisinių sandorių reikalavimus;
3. taikytinos teisės pasirinkimui;
4. išlaikymui;
5. sutartiniams santykiams;
6. nesutartiniams santykiams.

Pagal KMPC 40 straipsnio 3 dalį taikoma Bulgarijos materialinė teisė arba, jeigu leidžiama taikyti *renvoi* principą, atitinkamos trečiosios šalies materialinė teisė.

2.3 Siejamojo veiksnio pasikeitimas

Remiantis KMCP 27 straipsniu, jeigu bylos iškėlimo momentu tarptautinės jurisdikcijos galiojimo pagrindas egzistavo, ši jurisdikcija išlieka, net jeigu proceso eigoje šis pagrindas išnyksta. Jeigu bylos iškėlimo momentu tarptautinė jurisdikcija negaliojo, tačiau proceso eigoje atsirado jos galiojimo pagrindas, tokia jurisdikcija galioja.

Joks aplinkybių pasikeitimas, kuris daro poveikį taikytinos teisės nustatymui, atgaline data nėra taikomas. KMCP 42 straipsnis.

Jeigu, nustačius arba panaikinus *in rem* teisę, turto buvimo vieta pasikeičia, atitinkamai keičiasi ir taikytina teisė. Remiantis KMCP 66 straipsniu, jeigu turto buvimo vieta pasikeičia, teisėmis, kurios buvo įgytos pagal ankstesnės turto buvimo vietos valstybės teisę, naudotis nebegalima, jeigu taip būtų pažeistos naujosios turto buvimo valstybės teisės normos.

Remiantis KMCP 93 straipsnio 4 dalimi, sutarties šalys gali bet kuriuo metu susitarti, kad visa sutartis arba jos dalis bus reglamentuojama pagal kitą teisę negu iki tol.

2.4 Įprasto kolizinių normų taikymo išimtys

Užsienio valstybės teisės nuostatos netaikomos vieninteliu atveju, t. y. kai jos taikymo padariniai yra akivaizdžiai nesuderinami su Bulgarijos valstybės politika.

Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos dėl teisės normų kolizijos taikomos nepažeidžiant privalomų Bulgarijos teisės normų taikymo tvarkos ir, atsižvelgiant į aplinkybes ir tikslą, privalomos Bulgarijos teisės normos yra taikomos, nepriklausomai nuo pasirinkimo taikyti užsienio teisę.

Teismas gali atsižvelgti į kitos valstybės, su kuria santykiai yra glaudžiai susiję, privalomas teisės normas, jeigu pagal jas nustačiusios valstybės teisę šias normas yra privaloma taikyti, nepriklausomai nuo to, kokia teisė nurodyta kaip taikytina pagal Kodekso nuostatas dėl teisės normų kolizijos. Spręsdamas, ar atsižvelgti į tokias specialiąsias privalomas teisės normas, teismas privalo atsižvelgti į šių teisės normų pobūdį, dalyką ir jų taikymo arba netaikymo padarinius.

Prieš kelis atsakovus pareikšti ieškiniai priklauso Bulgarijos teismų jurisdikcijai, jeigu vieno iš atsakovų atžvilgiu egzistuoja pagrindas taikyti šią jurisdikciją.

Jeigu vienas iš ieškovo pareikštų ieškinių patenka į Bulgarijos teismų jurisdikciją, Bulgarijos teismai yra kompetentingi nagrinėti ir likusius ieškinius.

2.5 Užsienio teisės nustatymas

Teisę taikantis teismas arba kita institucija savo iniciatyva nustato užsienio teisės turinį. Teismas gali naudotis tarptautinėse sutartyse nustatytais metodais, prašyti informacijos iš Teisingumo ministerijos arba kitos institucijos, klausti ekspertų ir specializuotų institucijų nuomonės.

Nepaisant to, kas išdėstyta pirmiau, šalis turi teisę pateikti dokumentus, kuriuose būtų nustatytas užsienio teisės, kuria jie grindžia savo prašymus arba prieštaravimus, turinys, arba kitaip padėti teisę taikančiam teismui arba kitai institucijai. Teisę taikantis teismas arba kita institucija gali nurodyti šalims padėti nustatyti užsienio teisės turinį.

Užsienio teisė aiškinama ir taikoma taip, kaip ji aiškinama ir taikoma ją sukūrusioje valstybėje.

Tai, kam tenka įrodinėjimo pareiga, nustatoma pagal materialinės teisės normas, kuriomis reglamentuojami įrodymų reikalavimo padariniai.

Jeigu Bulgarijos teismų jurisdikcija gali būti nurodyta ginčo šalių tarpusavio susitarime, ši jurisdikcija gali būti nustatyta ginčui iš esmės spręsti ir be jokio susitarimo, jeigu atsakovas su tuo sutinka tiesiogiai arba konkludentiniais veiksmais.

Bulgarijos vykdymo užtikrinimo institucijoms priklauso išimtinė jurisdikcija imtis priverstinio vykdymo priemonių, jeigu prievolė, dėl kurios ketinama imtis tokių veiksmų, privalo įvykdyti Bulgarijoje nuolat gyvenantis asmuo arba jeigu veiksmo objektas yra Bulgarijoje.

3 Kolizinės normos

3.1 Sutartinės prievolės ir teisiniai veiksmai

Ši sritis reglamentuojama 2008 m. birželio 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (EB) Nr. 593/2008 dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės (Roma I) nuostatomis. Bulgarija taip pat yra pasirašiusi 1980 m. Romos konvenciją –

1980 m. birželio 19 d. Romoje pasirašytą Konvenciją 80/934/EEB dėl sutartinėms prievolėms taikytinos teisės.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl sutartinių santykių, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta, buveinė arba pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis arba Bulgarijoje įregistruotas juridinis asmuo ir jeigu prievolės turi būti vykdomos Bulgarijoje arba atsakovo pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje.

Sutartys reglamentuojamos pagal šalių pasirinktą teisę.

Jeigu nesusitarta kitaip, daroma prielaida, kad šalys pripažino naudojimo paskirtį, apie kurią žino arba turėjo žinoti ir kuri yra plačiai žinoma tarptautinėje prekyboje arba komercijoje, ir kad šalys tinkamai laikėsi atitinkamos prekybos arba komercijos rūšies sutarčių.

Šalys gali pasirinkti visai sutarčiai ar tik jos daliai taikytiną teisę.

Jeigu sutartis sudaroma dėl *in rem* teisės į nekilnojamąjį turtą, daroma prielaida, kad sutartis yra glaudžiausiai susijusi su to nekilnojamojo turto buvimo vietos valstybe.

Sutarties sudarymas ir sutarties arba bet kurios iš jos nuostatų materialinis galiojimas yra reglamentuojamas pagal valstybės teisės normas, kurios taikomos sutarties galiojimui. Sutartis galioja, jeigu atitinka sutartims taikomoje teisėje nustatytus formalius reikalavimus, kaip nurodyta Tarptautinės privatinės teisės kodekse arba valstybės, kurioje sutartis sudaryta, teisėje. Teisė, pagal kurią reglamentuojama sutartis, taikoma ir sutarties sudarymo faktui įrodyti, jeigu šioje teisėje yra įtvirtintos taisyklės, kuriose yra nustatytos teisinės prezumpcijos arba kitos nuostatos dėl įrodinėjimo pareigos.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti vartotojų pareikštus ieškinius, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta, buveinė arba pagrindinė verslo vieta yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis arba Bulgarijoje įregistruotas juridinis asmuo ir čia yra įprastinė jų gyvenamoji vieta.

Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos netaikomos jokioms prievolėms, kylančioms iš įsakomojo vekselio, paprastojo vekselio ir čekio.

3.2 Nesutartinės prievolės

Ši sritis reglamentuojama pagal 2007 m. liepos 11 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 864/2007 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma II“).

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Prievolės, kurios kyla iš deliktų teisės, reglamentuojamos pagal valstybės, kurios teritorijoje padaryta arba gali būti padaryta tiesioginė žala, teisę (*lex loci delicti commissi*). Jeigu ir delikto subjekto, ir žalą patyrusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta arba verslo vieta žalos padarymo momentu yra toje pačioje valstybėje, taikoma tos valstybės teisė.

Nepaisant to, kas išdėstyta pirmiau, pažymėtina, kad jeigu iš visų aplinkybių paaiškėja, kad deliktas yra akivaizdžiai labiau susijęs su kita valstybe, taikoma tos kitos valstybės teisė. Akivaizdžiai artimesnis ryšys gali būti grindžiamas iki tol egzistavusiais šalių ryšiais, pavyzdžiui, sutartimi, kuri yra glaudžiai susijusi su atitinkamu deliktu.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl žalos, kuri buvo patirta dėl delikto, tais atvejais, jeigu atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta arba buveinė yra Bulgarijoje, jeigu ieškovas atitinka tas pačias sąlygas ir jeigu žalą sukėlęs veiksmas buvo padarytas Bulgarijoje arba žala atsirado Bulgarijoje. Jeigu žala buvo padaryta arba žalos rizika iškilė dėl defektų turinčio produkto, prievolė atlyginti žalą yra reglamentuojama pagal valstybės, kurioje yra žalą patyrusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta, teisę.

Prievolės, kurios atsiranda dėl nesąžiningos konkurencijos arba dėl konkurencijos apribojimo, yra reglamentuojamos valstybės, kurios teritorijoje tai turi arba gali turėti tiesioginį ir reikšmingą poveikį konkurentų interesams jų tarpusavio santykiuose arba kolektyviniams vartotojų interesams, įstatymais.

Prievolės, kurios atsiranda dėl asmens teisių pažeidimo, padaryto dėl informacijos sklaidos žiniasklaidos priemonėse, taip pat dėl teisių pažeidimų, susijusių su asmens duomenų apsauga, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra asmens įprastinė gyvenamoji vieta, valstybės, kurioje padaryta žala, arba atsakovo verslo vietos valstybės teisę, priklausomai nuo žalą patyrusio asmens pasirinkimo.

Prievolės, kurios atsiranda dėl aplinkos apsaugos pažeidimo, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurios teritorijoje atsirado žala, teisę.

Prievolės, kurios atsiranda dėl autorių teisių, gretutinių teisių ir pramoninės nuosavybės teisių pažeidimų, reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje prašoma teisės apsaugos, įstatymus (*lex loci protectionis*).

Prievolės, kurios atsiranda dėl neteisėto praturtėjimo, reglamentuojamos pagal tos valstybės, kurioje įvyko praturtėjimas, teisę, nebent neteisėtai praturtėjama pagal kitus šalių tarpusavio santykius (pvz., pagal sutartį, kuri yra glaudžiai susijusi su neteisėtu praturtėjimu).

Prievolės, kurios atsiranda dėl tarpininkavimo be įgaliojimo, yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje tarpininkavimo metu yra suinteresuotosios šalies įprastinė gyvenamoji vieta arba verslo vieta, teisę. Jeigu dėl tarpininkavimo be įgaliojimo atsiradusi prievolė yra susijusi su fizinio asmens arba konkretaus turto apsauga, taikoma valstybės, kurioje tarpininkavimo be įgaliojimo metu buvo asmuo arba turtas, teisė. Jeigu iš visų aplinkybių paaiškėja, kad tarpininkavimas be įgaliojimo yra akivaizdžiai labiau susijęs su kita valstybe, taikoma tos kitos valstybės teisė.

Kai prievolės atsiranda iš nesutartinių santykių, šalys gali pasirinkti, kokia teisė joms bus taikoma.

Prievolėms, kurios atsiranda iš nesutartinių santykių, taikoma teisė reglamentuojamos atsakomybės sąlygos ir mastas, tai, kuriems asmenims tenka atsakomybė, atleidimo nuo atsakomybės pagrindai, visi atsakomybės apribojimo ir padalijimo atvejai, priemonės, kurių imamasi vykdymui užtikrinti, sužalojimų arba žalos rūšys, tai, kurie asmenys turi teisę asmeniškai gauti kompensaciją už sužalojimus arba žalą, atsakomybė už kitam asmeniui padarytus sužalojimus, tai, kaip prievolė gali būti panaikinta, ir prievolių įrodymai.

Pagal taikomą teisę nėra reglamentuojama valstybės ir viešojo sektoriaus įstaigų, įskaitant institucijas ir jų atstovus, atsakomybė už jų naudojantis savo įgaliojimais atliktus veiksmus.

Nepriklausomai nuo to, kuri teisė taikoma, nustatant atsakomybę reikia atsižvelgti į saugos ir elgesio taisykles, galiojusias toje vietoje ir tuo metu, kai padaryta žalą sukėlusis veika.

Sužalojimų arba žalą patyrusių asmenų teisė imtis tiesioginių veiksmų prieš asmens, kuris nurodomas kaip atsakingas už padarytą žalą, draudiką yra reglamentuojama pagal teisę, kuri yra taikoma iš atitinkamų nesutartinių santykių atsiradusioms prievolėms.

3.3 Asmens statusas ir su civiliniu statusu (vardu ir pavarde, gyvenamąja vieta ir teisnumu bei veiksnumu) susiję jo aspektai

Asmens pajėgumas priimti teises ir pareigas ir užmegzti teisinius santykius yra reglamentuojamas pagal asmens valstybės teisę (*lex patriae*) (valstybės, kurios pilietis asmuo yra, teisę). Jeigu pagal specialiams santykiams taikomą teisę yra nustatomos specialios sąlygos dėl pajėgumo priimti teises ir

pareigas, taikoma ta teisė. Remiantis KMCP 50 straipsnio 2 dalimi, kai sutartį sudaro tos pačios valstybės teritorijoje esantys asmenys, asmuo, pajėgus prisiimti teises ir pareigas pagal tos valstybės teisę, negali remtis neveiksnumu pagal kitos valstybės teisę, nebent kita šalis, sudarydama sutartį, apie neveiksnumą žinojo arba apie jį nežinojo dėl aplaidumo. 2 dalies nuostatos netaikomos jokiems sandoriams tarp šeimos narių ir paveldėjimo santykiams, taip pat jokiems sandoriams dėl *in rem* teisių į nekilnojamąjį turtą, esantį kitoje, ne sandorio sudarymo valstybėje.

Asmens pajėgumas vykdyti komercinio pobūdžio veiklą neįsteigus juridinio asmens yra nustatoma pagal valstybės, kurioje asmuo yra įsiregistravęs kaip komercinę veiklą vykdančią subjektą, įstatymus. Jeigu registracija nėra privaloma, taikoma valstybės, kurioje yra asmens pagrindinė verslo vieta, teisė.

Remiantis KMCP 53 straipsniu, asmens vardas ir pavardė ir jų keitimas reglamentuojamas pagal asmens valstybės teisę. Pilietybės pasikeitimo poveikis vardui ir pavardei nustatomas pagal valstybės, kurios pilietybę asmuo įgijo, teisę. Jeigu asmuo pilietybės neturi, įprastinės gyvenamosios vietos pakeitimo poveikis vardui ir pavardei nustatomas pagal valstybės, kurioje asmuo įkuria savo naują įprastinę gyvenamąją vietą, teisę.

Vardas ir pavardė bei jų keitimas reglamentuojami pagal Bulgarijos teisę, jeigu asmuo, kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, to prašo.

Be to, Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl vardo ir pavardės keitimo arba apsaugos, jeigu asmuo yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, taip pat turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl Bulgarijos piliečių pajėgumo užmegzti teisinius santykius apribojimo arba draudimo užmegzti teisinius santykius panaikinimo, bylas dėl globos arba rūpybos nustatymo arba nutraukimo, bylas dėl asmens paskelbimo dingusiu be žinios arba mirusiu, jeigu asmuo, kuriam skiriama globa arba rūpyba, yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

3.4 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas, įskaitant įvaikinimą

3.4.1 Tėvų ir vaikų santykių nustatymas

Bulgarijos teismai ir kitos institucijos turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl tėvų ir vaikų tarpusavio santykių nustatymo ir ginčijimo tais atvejais, kai atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, kai ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos pilietis ir kai vaikas arba vienas iš tėvų, kuris yra bylos šalis, yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Ši jurisdikcija taip pat taikoma byloms, susijusioms su *in personam* ir *in rem* santykiais tarp tėvų ir vaikų, įvaikinimu, įvaikinimo anuliavimu arba nutraukimu, kai įvaikintojas, įvaikinamas asmuo arba kuris nors iš įvaikinamo asmens tėvų yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

Tėvų ir vaikų santykių nustatymui taikoma valstybės, kurios pilietybę vaikas įgijo gimdamas, teisė. Vaiko gimimo metu ta pati teisė taikoma tėvų *in personam* santykiams. Nukreipimas (*renvoi*) į trečiosios šalies teisę yra priimtinas, jeigu pagal tą teisę yra galima nustatyti tėvų ir vaikų santykius.

3.4.2 Įvaikinimas

Įvaikinimo sąlygos nustatomos pagal valstybės, kurios piliečiai prašymo dėl įvaikinimo pateikimo metu yra įvaikintojas (arba įvaikintojai) ir įvaikinamas asmuo. Jeigu šių asmenų pilietybės skirtingos, taikoma kiekvieno iš tų asmenų valstybės teisė. Jeigu įvaikinamas asmuo yra Bulgarijos pilietis, turi būti gautas Teisingumo ministerijos sutikimas. Sąlygos ir tvarka, kaip duodamas sutikimas užsienio piliečiui įsivaikinti Bulgarijos pilietį, nustatytos Teisingumo ministro reglamente. Jeigu įvaikinamas asmuo yra Bulgarijos pilietis, įvaikintojas (nepriklausomai nuo to, ar jis yra Bulgarijos ar kitos šalies pilietis), kurio įprastinė gyvenamoji vieta yra kitoje valstybėje, privalo laikytis ir tos valstybės nustatytų įvaikinimo sąlygų. Įvaikinimo pasekmės yra reglamentuojamos įvaikintojo ir įvaikinamo asmens bendrosiomis nacionalinės teisės normomis. Jeigu įvaikintojo ir įvaikinamo asmens pilietybės yra skirtingos, taikoma valstybės, kurioje yra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisė.

Bulgarijos teismai turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius dėl išlaikymo tais atvejais, kai atsakovo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, ieškovas arba pareiškėjas yra Bulgarijos piliečiai ir išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje.

Išlaikymo prievolės yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, išskyrus tuos atvejus, kai kreditoriaus nacionalinė teisė išlaikymo prievolėms yra palankesnė. Tokiais atvejais taikoma išlaikymo kreditoriaus nacionalinė teisė. Jeigu pagal taikytiną teisę išlaikymo skyrimas nereglamentuojamas, taikoma Bulgarijos teisė.

3.5 Santuoka, nesusituokusios poros (sugyventiniai), partnerystė, santuokos nutraukimas, gyvenimo skyrium patvirtinimas, išlaikymo prievolės

3.5.1 Santuoka

Bulgarijoje santuoką įformina civilinės metrikacijos tarnybos specialistas, jeigu vienas iš būsimų sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba vieno iš sutuoktinių įprasta gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Užsienio piliečių santuoką įforminti gali suinteresuotųjų užsienio piliečių valstybės konsulinės arba diplomatinės įstaigos atstovas, jeigu pagal tos valstybės teisę tai leidžiama. Užsienyje gyvenantys Bulgarijos piliečiai gali sudaryti santuoką kompetentingoje užsienio valstybės institucijoje, jeigu tai yra leidžiama pagal tos valstybės įstatymus. Bulgarijos piliečių santuoką užsienyje gali įforminti Bulgarijos konsulinės arba diplomatinės įstaigos atstovas, jeigu tai yra leidžiama pagal priimančiosios valstybės teisę ir pagal užsienio piliečio nacionalinę teisę. Bylos dėl santuokos gali būti nagrinėjamos Bulgarijos teismuose, jeigu vienas iš sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje. Oficialūs santuokai taikomi reikalavimai reglamentuojami pagal valstybės, kurioje vyksta ceremonija, teisę.

Materialiniai reikalavimai dėl santuokos sudarymo kiekvienam iš būsimų sutuoktinių yra nustatyti valstybės, kurios pilietis asmuo buvo santuokos įforminimo metu, teisėje.

Šeimos kodekso (*Semeen kodeks*) 6 straipsnio 2 dalyje nurodytą leidimą Bulgarijos piliečiui, kuris sudaro santuoką užsienyje, gali suteikti Bulgarijos diplomatinės arba konsulinės įstaigos atstovas.

Jeigu vienas iš būsimų sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba jo įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, santuoką įformina Bulgarijos civilinės metrikacijos tarnybos specialistas, o jei taikomoje užsienio valstybės vidaus teisėje yra nustatyta kokių nors kliūčių santuokai sudaryti, tačiau tos kliūtys pagal Bulgarijos teisę yra nesuderinamos su laisve sudaryti santuoką, į kliūtis nėra atsižvelgiama.

Užsienio pilietis arba asmuo be pilietybės privalo patvirtinti Bulgarijos civilinės metrikacijos tarnybos specialistui, kad pagal jo valstybės nacionalinę teisę užsienio kompetentingos institucijos įforminta santuoka yra pripažįstama ir kad santuokos sudarymui pagal jo valstybės nacionalinę teisę kliūčių nėra.

3.5.2 Nesusituokusios poros (sugyventiniai) ir partnerystė

Specialių taisyklių dėl teisės kolizijos nėra.

3.5.3 Santuokos nutraukimas ir gyvenimo skyrium patvirtinimas

Ši sritis reglamentuojama 2010 m. gruodžio 20 d. Tarybos reglamento (ES) Nr. 1259/2010, kuriuo įgyvendinamas tvirtesnis bendradarbiavimas santuokos nutraukimui ir gyvenimui skyrium taikytinos teisės srityje, nuostatomis.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Tą pačią užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurios pilietybę jie turi prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu, teisę.

Skirtingą užsienio pilietybę turinčių sutuoktinių santuoka nutraukiama pagal valstybės, kurioje yra bendra jų įprastinė gyvenamoji vieta, teisę. Jeigu sutuoktiniai neturi jokios bendros įprastinės gyvenamosios vietos, taikoma Bulgarijos teisė.

Jeigu pagal taikomą užsienio teisę ištuoka neleidžiama, tačiau prašymo nutraukti santuoką pateikimo metu vienas iš sutuoktinių yra Bulgarijos pilietis arba vieno iš jų įprastinė gyvenamoji vieta yra Bulgarijoje, taikoma Bulgarijos teisė.

3.5.4 Išlaikymo prievolės

Ši sritis reglamentuojama pagal 2008 m. gruodžio 18 d. Tarybos reglamentą (EB) Nr. 4/2009 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų pripažinimo ir vykdymo bei bendradarbiavimo išlaikymo prievolių srityje.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Išlaikymo prievolės yra reglamentuojamos pagal valstybės, kurioje yra išlaikymo kreditoriaus įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, išskyrus tuos atvejus, kai kreditoriaus nacionalinė teisė išlaikymo prievolėms yra palankesnė. Tokiais atvejais taikoma išlaikymo kreditoriaus nacionalinė teisė. Jeigu išlaikymo kreditorius ir išlaikymo skolininkai yra tos pačios valstybės piliečiai ir išlaikymo skolininko įprastinė gyvenamoji vieta yra toje valstybėje, taikomos abiejų asmenų bendrosios nacionalinės teisės nuostatos. Jeigu pirmiau nurodytais atvejais pagal taikytiną teisę išlaikymas nereglamentuojamas, taikoma Bulgarijos teisė.

Jeigu išlaikymo pareigos atsiranda tarp buvusių sutuoktinių, panaikinus arba nutraukus santuoką, taikoma valstybės, kurios teisė taikyta po santuokos nutraukimo arba panaikinimo, teisė.

Teisės, kuria reglamentuojamas išlaikymas, normose nustatoma:

1. ar išlaikymo galima reikalauti, kokios sumos galima reikalauti ir kas to gali reikalauti;
2. kas gali reikalauti išlaikymo ir per kiek laiko tai turi padaryti;
3. ar ir kokiomis sąlygomis išlaikymą galima keisti;
4. teisės į išlaikymą panaikinimo pagrindai;
5. išlaikymo skolininko pareiga grąžinti lėšas institucijai, kuri sumokėjo išlaikymą vietoj skolininko.

Nustačius išlaikymo sumą, reikia atsižvelgti į išlaikymo skolininko pajėgumą ir išlaikymo kreditoriaus faktinius poreikius, net jeigu pagal taikomas užsienio teisės normas yra nustatyta kitaip.

Santuoka panaikinama pagal tos valstybės, kurios materialiniai reikalavimai taikyti santuoką sudarant, teisę.

Dėl informacijos apie santuokos panaikinimą ir nutraukimą žr. atitinkamą temą.

3.6 Sutuoktinių turto teisinis režimas

Teismas, turintis jurisdikciją nagrinėti bylas dėl santuokos panaikinimo ir nutraukimo, turi jurisdikciją nagrinėti bylas dėl sutuoktinių *in personam* ir *in rem* santykių.

Sutuoktinių *in personam* santykiai reglamentuojami pagal jų nacionalinę bendrąją teisę. Skirtingas pilietybes turinčių sutuoktinių *in personam* santykiai yra reglamentuojami pagal valstybės, kurioje yra jų bendra įprastinė gyvenamoji vieta, teisę, o jei sutuoktiniai bendros įprastinės gyvenamosios vietos neturi, pagal valstybės, su kuria abu sutuoktiniai yra glaudžiausiai susiję, teisę. Sutuoktinių *in rem* santykiai yra reglamentuojami pagal teisę, kuri taikoma jų *in personam* santykiams.

3.7 Testamentai ir paveldėjimas

Ši sritis reglamentuojama 2012 m. liepos 4 d. Reglamento (ES) Nr. 650/2012 dėl jurisdikcijos, taikytinos teisės, teismo sprendimų paveldėjimo klausimais pripažinimo ir vykdymo bei autentiškų dokumentų paveldėjimo klausimais priėmimo ir vykdymo bei dėl Europos paveldėjimo pažymėjimo sukūrimo nuostatomis.

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bulgarijos teismai ir kitos institucijos turi jurisdikciją nagrinėti ieškinius, susijusius su paveldėjimu, jeigu mirusio asmens įprastinė gyvenamoji vieta jo mirties metu buvo Bulgarijoje, jis buvo Bulgarijos pilietis ir dalis jo nekilnojamojo turto yra Bulgarijoje.

Kilnojamojo turto paveldėjimo klausimai sprendžiami vadovaujantis valstybės, kurioje mirties metu buvo įprastinė mirusio asmens gyvenamoji vieta, teise.

Nekilnojamojo turto paveldėjimui taikoma turto buvimo vietos teisė. Miręs asmuo viso nekilnojamojo turto paveldėjimui pasirenka taikyti valstybės, kurios pilietis buvo pasirinkimo metu, teisę. Taikytinos teisės pasirinkimas neturi daryti įtakos pagal pirmiau nurodytą taikytiną teisę nustatomi privalomajai palikimo daliai.

Asmens pajėgumas perleisti savo nekilnojamąjį turtą testamentu (sudaryti ir panaikinti testamentą) yra reglamentuojama paveldėjimo teisės nuostatomis.

Testamentas galioja, jeigu atitinka valstybės, kurioje buvo sudarytas, teisę arba valstybės, kurios pilietybę testatorius turėjo testamentu sudarymo arba mirties metu, valstybės, kurioje buvo įprastinė jo gyvenamoji vieta, arba valstybės, kurioje yra testamente nurodytas nekilnojamas turtas, teisę.

Teisės aktuose, kuriais reglamentuojamas paveldėjimas, nustatomas palikimo atsiradimo laikas ir vieta, paveldėtojų eilė ir pirmumas, paveldėtojams tenkanti palikimo dalis, teisė gauti palikimą, mirusio asmens prievolių perėmimo ir paskirstymo tarp paveldėtojų tvarka, palikimo priėmimas ir atsisakymas, palikimui priimti nustatyti terminai, disponuojamoji nekilnojamojo turto dalis, testamentu materialinio galiojimo sąlygos. Jeigu pagal taikytiną paveldėjimo teisę paveldėtojų nėra, Bulgarijos teritorijoje esantis nekilnojamas turtas pereina Bulgarijos valstybei arba savivaldybei.

3.8 Nekilnojamas turtas

Ši sritis reglamentuojama pagal 2008 m. liepos 17 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamentą (EB) Nr. 593/2008 dėl nesutartinėms prievolėms taikytinos teisės („Roma I“).

Jeigu pirmiau paminėtas reglamentas netaikytinas, taikomos Tarptautinio privatinės teisės kodekso nuostatos.

Bylos, susijusios su Bulgarijoje esančiu nekilnojamoju turtu, su priverstinio vykdymo nukreipimu į tokį turtą arba jo panaudojimu kaip užtikrinimo priemonės, taip pat bylos, susijusios su teisių *in rem* į tokį turtą perleidimu arba nustatymu, yra išskirtinai nagrinėjamos Bulgarijos teismuose ir kitose institucijose.

Disponavimas teisėmis *in rem* į kilnojamąjį ir nekilnojamąjį turtą, šių teisių turėjimas ir kitos teisės *in rem* yra reglamentuojamos pagal turto buvimo vietos teisę (*lex loci rei sitae*). Tai, ar turtas yra kilnojamas, ar nekilnojamas, taip pat *in rem* teisės nustatomos pagal tą pačią teisę.

Teisių *in rem* ir turto valdymo teisių įgijimas ir nutraukimas reglamentuojamas pagal valstybės, kurioje turtas buvo tuo metu, kai buvo atliktas veiksmas, arba kurioje susiklostė aplinkybė, pagrindžianti teisės įgijimą arba nutraukimą, teisę.

Teisių *in rem* į transporto priemones įgijimas, perleidimas ir nutraukimas reglamentuojamas pagal laivo vėliavos valstybės, orlaivio registracijos valstybės arba valstybės, kurioje yra riedmenų ir sausumos transporto priemonių operatoriaus verslo vieta, teisę.

3.9 Bankrotas

Ši sritis reglamentuojama Tarybos reglamento (EB) Nr. 1346/2000 nuostatomis, o nuo 2017 m. birželio 26 d. – 2015 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) 2015/848 dėl nemokumo procedūrų nuostatomis.

Žr. informaciją apie nemokumą.

Naudingos informacijos galima rasti šiose interneto svetainėse:

<https://www.justice.government.bg>

<http://www.vss.justice.bg>

<http://www.vks.bg/>

<http://www.vss.justice.bg/page/view/1397>

Paskutinis naujinimas: 06/04/2021

Šio puslapio turinį nacionaline kalba tvarko atitinkamos Europos teismo tinklo kontaktinės įstaigos. Vertimus atliko Europos Komisijos tarnyba. Į kompetentingos nacionalinės institucijos originale įvestus pakeitimus vertimuose gali būti neatsižvelgta. Nei Europos teismas, nei Europos Komisija nepriima atsakomybės ar įsipareigojimų dėl šiame dokumente pateiktos arba nurodytos informacijos arba duomenų. Daugiau informacijos apie už šį puslapį atsakingos valstybės narės autorių teisių taisyklės rasite puslapyje „Teisinė informacija“.